

KS. ŁUKASZ KRUCKI* – GNIEZNO
JUSTYNA MIZERKA** – GNIEZNO

**INWENTARZ ZESPOŁU
„WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE W GNIEŹNIE”
Z ZASOBU ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNEGO W GNIEŹNIE**

**INVENTORY OF THE ‘ECCLESIASTICAL SEMINARY IN GNIEZNO’ FOND
FROM THE RESOURCES
OF THE ARCHDIOCESAN ARCHIVE IN GNIEZNO**

Abstract

Founded in 1960 by Primate Stefan Wyszyński, the Gniezno Archdiocesan Archive was assigned with the role of collecting, preserving, processing and providing access to archival materials related to the history of the Archdiocese and Metropolis of Gniezno. The ‘Ecclesiastical Seminary in Gniezno’ fond, which reflects the history of one of the oldest seminaries functioning in the Polish lands, occupies an important place in its collection.

The Gniezno Seminary was founded by Archbishop Stanisław Karnkowski in 1602. However, its erection witnessed unfavourable times, and consequently proved unsustainable. In 1718, Archbishop Stanisław Szembek re-established the seminary and entrusted its administration to the missionaries of St Vincent à Paulo. It survived in that form until 1835. After the dissolution of the congregation under the Prussian partition, Archbishop Marcin Dunin decided to transform the Gniezno seminary into a practical education facility for seminarians. This form of institution survived until 1927, although the seminary was closed in 1875–1886 as a result of the *kulturkampf*. In 1927, Cardinal August Hlond

* Ks. Łukasz Krucki – dr historii Kościoła, zastępca dyrektora Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie, wykładowca w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie oraz Wyższym Seminarium Duchownym Misjonarzy Świętej Rodziny w Kazimierzu Biskupim
e-mail: krucki@op.pl

<https://orcid.org/0000-0003-2972-9113>

** Justyna Mizerka – mgr archeologii, kustosz, Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie
e-mail: jmizerka@gniezno.opoka.org.pl

<https://orcid.org/0000-0002-3454-671X>

reorganized the seminary's studies. In Gniezno, he established a full philosophical study for seminarians from the archdioceses of Gniezno and Poznań. During World War II, the Germans set up a police school in the building. Seminar classes did not resume until April 1945. In 1953, Cardinal S. Wyszyński managed to consolidate philosophical and theological studies in Gniezno. Since 1998, the Gniezno seminary has been part of the Faculty of Theology of the Adam Mickiewicz University in Poznań, while retaining its own legal personality and organizational distinctiveness.

The rich tradition of the Gniezno seminary has resulted in a preservation of extensive archival resource concerning its activities. It includes 376 units that refer to documentation produced after 1718. This is because the earlier documents produced by the seminary's registry have not survived, as evidenced by the printed inventory report accompanying this study. It includes archives with distinguishable thematic groups of files: alumni; regulations and curricula; library; income and expenditure; contracts and accounts; Braciszewo estate; inventories; correspondence; archbishop's boarding school; foreign seminary; priestly retreats; construction records.

Keywords: Gniezno; seminary; Archdiocese of Gniezno; seminarians; Catholic education

Translated by Marek Robak-Sobolewski

W 1960 roku prymas Stefan Wyszyński powołał do istnienia Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, którego statutowym celem stało się gromadzenie, przechowywanie, opracowywanie oraz udostępnianie archiwaliów związanych z dziejami najstarszej na ziemiach polskich archidiecezji i metropolii¹. W swoich zbiorach posiada ono jeden z najstarszych i najcenniejszych zasobów archiwalnych w Polsce. Nic zatem dziwnego, że zespoły odnoszące się do akt kapituły metropolitalnej i kapituł kolegiackich (św. Jerzego w Gnieźnie oraz św. Piotra i Pawła w Kruszwicy), konsystorza generalnego i kurii metropolitalnej czy też Archiwum Prymasa Polski z lat 1918-1948 – podobnie jak historyczna Biblioteka Kapitulna oraz Biblioteka Seminaryjna – cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem badaczy². Wśród wspomnianych zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie poczesne miejsce przynależy zespołowi „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie”, gdyż odzwierciedla on skomplikowane dzieje jednego z najstarszych na ziemiach polskich zakładów teologicznych kształcących kadry duchowieństwa diecezjalnego. Obejmuje przez to różnorodne archiwalia odnoszące się do wielopłaszczyznowe-

¹ Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie (dalej: AAG), Akta Kurii Metropolitalnej. Dział I, sygn. 1823, Statut Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie; *Statut Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie*, „Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, 43 (1988) nr 7-8-9, s. 183-185.

² M. Aleksandrowicz, M. Sołomienik, *Wstęp historyczny*, w: *Rocznik archidiecezji gnieźnieńskiej 2017/18*, Gniezno 2017, s. 59-60.

go funkcjonowania instytucji, którą współczesne dokumenty Kościoła nazywają „sercem diecezji” (*Optatam totius*, pkt 5)³.

Celem niniejszego artykułu jest naukowe omówienie zespołu „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie” oraz sporządzenie jego inwentarza. Zamiar ten jest konieczny ze względu na rangę przywołanych archiwaliów oraz potrzebę dotarcia do nich przez historyków badających rozwój szkolnictwa katolickiego w Polsce, jak i zgłębiających dzieje duchowieństwa diecezjalnego. Dotychczas było to utrudnione z powodu braku odpowiednich pomocy archiwalnych. Opracowanie kompleksowego inwentarza uwzględniającego stan akt z zespołu „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie” na 30 czerwca 2021 roku powinien tę sytuację ułatwić.

1. Zarys historii seminarium

Gnieźnieńskie wyższe seminarium duchowne zostało założone przez prymasa Stanisława Karnkowskiego w 1602 roku, aczkolwiek zamiary jego ustanowienia pojawiły się już cztery lata wcześniej⁴. Wydane w 1598 roku dokumenty z bliżej nieokreślonych powodów nie doczekały się realizacji. Dopiero dekret erekcyjny z 26 listopada 1602 roku, ogłoszony na zamku łowickim, stał się aktem inicjującym działalność zakładu teologicznego w Gnieźnie⁵. Tenor pisma stanowił, iż seminarium powinno kształcić 12 kleryków. Opiekę nad nimi miał sprawować prefekt (odpowiednik obecnego rektora) oraz dwóch profesorów dbających o formację naukową i duchową wychowanków. Na rzecz nowo utworzonej instytucji prymas przeznaczył osobny budynek znajdujący się na placu należącym do mansjonarzy (nieopodal katedry), a w celu jej uposażenia ofiarował przedmieście Gniezna (tzw. Cierpięgi) oraz inne dobra ziemskie⁶. Nadzór nad sprawami materialnymi tworzonego zakładu teologicznego powierzono Kapitulie Katedralnej w Gnieźnie⁷. Powyższe dyspozycje organizacyjne zostały 2 marca 1603 roku zatwierdzone przez króla Zygmunta III Wazę i w listopadzie tegoż roku seminarium rozpoczęło swoją statutową działalność⁸. W 1605 roku uzyskało ono pełną aprobatę Stolicy Apostolskiej⁹.

Po początkowym okresie rozkwitu instytucji nastąpił jej kryzys spowodowany pożarem Gniezna z 28 kwietnia 1613 roku. W jego efekcie spłonęły drewniane

³ Dekret o formacji kapłańskiej „*Optatam totius*”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2012, s. 292.

⁴ J. Korytkowski, *Arcybiskupi gnieźnieńscy. Prymasowie i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821 czyli do połączenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z biskupstwem poznańskim*, t. 3, Poznań 1889, s. 510-512.

⁵ Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, Dyplomy Gnieźnieńskie (dalej: Dypl. Gn.), sygn. 860; S. Gądecki, *Prymasowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie*, Gniezno 1990, s. 5.

⁶ M. Aleksandrowicz, *Początki Seminarium Duchownego w Gnieźnie (1602-1718)*, w: *Księga Jubileuszowa Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie 1602-2002*, red. P. Podeszwa, W. Polak, Gniezno 2002, s. 19.

⁷ C. Pest, *Rektorzy seminarium duchownego w Gnieźnie 1602-2005*, Gniezno 2005, s. 27.

⁸ AAG, Dypl. Gn., sygn. 861.

⁹ J. Korytkowski, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. Podług źródeł archiwalnych*, t. 3, Poznań 1883, s. 469.

zabudowania seminarium, z alumnatem włącznie¹⁰. W zaistniałej sytuacji prymas Wojciech Baranowski (1608-1615) przystąpił do odbudowy gmachu, tym razem jako budowli ceglano-kamiennej. Z powodu braku odpowiedniego budulca prace postępowały powoli. Kolejny arcybiskup gnieźnieński Wawrzyniec Gembicki (1615-1624) zrezygnował z planów swojego poprzednika i zaproponował budowę seminarium w innym miejscu. W 1621 roku zdecydowano, że jego gmach zostanie ulokowany na placu o nazwie Rymanowskie, który dysponował już stosownymi zabudowaniami, ziemią uprawną, łąkami, ogrodem oraz dostępem do Jeziora Świętego. Dodatkowo w 1623 roku przeniesiono do Gniezna seminarium kaliskie, co skutkowało zwiększeniem uposażenia zakładu o trzy majątki: Mazowo, Romartowo i Łęka. Rok później wybuchła jednak w Gnieźnie zaraza i kleryków wraz wykładowcami przeniesiono do Niestronna, gdzie przebywali do końca 1625 roku. Kolejne lata okazały się równie trudne. Naznaczone były one trudnościami finansowymi, stąd też w latach 1633-1637 prymas Jan Wężyk (1626-1638) i w 1644 roku prymas Maciej Łubieński (1641-1652) podejmowali próby przeniesienia seminarium do Kalisza. Planom tym skutecznie przeciwstawiła się jednak gnieźnieńska kapituła katedralna¹¹.

Lata rozkwitu gnieźnieńskiego seminarium nastąpiły po 1638 roku. Spłacono wówczas zaciągnięte długi. W 1642 roku przeprowadzono generalny remont alumnatu. Realizację kolejnych projektów zaprzepaściła jednak wojna polsko-szwedzka z lat 1655-1660, w trakcie której niemal doszczętnie zostały zniszczone bądź rozgrabione majątki seminaryjne. W ruinie ponownie znalazł się alumnat¹². Brak funduszy sprawił, iż w gnieźnieńskim zakładzie mogło kształcić się jedynie dziewięciu kleryków. W zaistniałej sytuacji prymas Mikołaj Prażmowski (1666-1673) powrócił do myśli przeniesienia seminarium do Kalisza bądź też rozdzielenia studiów na teoretyczne w Kaliszu i praktyczne w Gnieźnie. Kapituła katedralna na takie rozwiązania nie wyraziła zgody¹³.

Zaistniałe podczas potopu szwedzkiego zniszczenia udało się po części zniwelować w latach 70. XVII wieku, choć gmachowi seminaryjnemu nie przywrócono dawnej świetności. Z tej przyczyny za rządów prymasa Stanisława Szembeka (1706-1721) przystąpiono do koniecznych prac renowacyjnych. Podjęto próbę odbudowy seminarium, a zarząd nad nim 19 czerwca 1718 roku przekazano misjonarzom św. Wincentego à Paulo. Było to niezbędne, gdyż duchowieństwo diecezjalne nie było w stanie sprostać tym wymaganiom, o czym może świadczyć długi wakat na urzędzie rektora z lat 1703-1712. Wprowadzoną w 1718 roku reformę umocniono dodatkowo uchwałą synodu diecezjalnego z 1720 roku, która stanowiła, że każdy kandydat do kapłaństwa powinien odbyć dwuletnie przygotowanie w gnieźnieńskim seminarium¹⁴.

¹⁰ AAG, Akta Kapitulne (dalej: A.Cap.), sygn. B 23, k. 310; Aleksandrowicz, *Początki Seminarium*, s. 20.

¹¹ Pest, *Rektorzy seminarium*, s. 27-31.

¹² *Seminarium duchowne w Gnieźnie*, w: *Encyklopedia Gniezna i Ziemi Gnieźnieńskiej*, red. A.W. Mikołajczak, Gniezno 2011, s. 539.

¹³ Tamże.

¹⁴ Aleksandrowicz, Sołomieniuk, *Wstęp historyczny*, s. 57.

Mimo poczynionych wysiłków nie udało się abp. S. Szembekowi przeprowadzić wszystkich zamierzonych prac. Uczynił to dopiero prymas Antoni Ostrowski (1777-1782), który latach 1782-1783 patronował wzniesieniu nowego budynku seminaryjnego wraz z kaplicą pw. Zwiastowania NMP, stanowiącego obecnie parter gmachu zamieszkiwanego przez kleryków¹⁵.

W okresie zaborów Gniezno znalazło się pod dominacją pruską. Prusacy wielokrotnie podejmowali próby likwidacji gnieźnieńskiego seminarium. Już w 1801 roku władze zaborcze zamierzały przekształcić seminarium duchowne w seminarium nauczycielskie. Przeciwwstawił się temu abp Ignacy Krasicki (1795-1801), który wykorzystał w tym celu swoje dobre relacje z dworem Hohenzollernów. W 1806 roku władze pruskie wymusiły jednak wprowadzenie języka niemieckiego jako wykładowego. Stan ten nie trwał długo, gdyż w roku następnym Fryderyk Wilhelm III utracił władzę w Wielkopolsce. Gniezno stało się częścią Księstwa Warszawskiego. Nie poprawiło to jednak sytuacji miejscowego seminarium. W 1807 roku przekształcono część alumnatu w lazaret. Po ponownym włączeniu Wielkopolski do państwa pruskiego (1815) władza zaborcza zamierzała ostatecznie zlikwidować gnieźnieńskie seminarium. Dzięki zabiegom arcybiskupów gnieźnieńskich oraz wytycznym bulli *De salute animarum* z 1821 roku udało się je zachować, a nauczanie w nim kontynuowali misjonarze św. Wincentego à Paulo¹⁶. Stan ten utrzymał się do 1835 roku, gdy na skutek pruskiej polityki kasacyjnej wymierzonej w zakony misjonarze musieli opuścić Gniezno. Arcybiskup Marcin Dunin (1831-1842), chcąc ratować instytucję kształcąca gnieźnieńskich kleryków, złączył ją z seminarium poznańskim. Odtąd klerycy wielkopolskich archidiecezji przez trzy lata wspólnie studiowali teologię w Poznaniu, a rok praktyczny odbywali w Gnieźnie, gdzie zajęcia prowadził wyznaczony przez ordynariusza rektor i jeden profesor, a od 1852 roku dwóch profesorów. W Gnieźnie wykładano teologię moralną, teologię pastoralną, socjologię, prawo kanoniczne, homiletykę, liturgikę, katechetykę i ryt. W celu rozlokowania kleryków z dwóch archidiecezji – gnieźnieńskiej i poznańskiej poczyniono niezbędne remonty. W 1848 roku dobudowano drugie piętro gmachu. Systematycznie podejmowano także niezbędne remonty i naprawy¹⁷.

W 1875 roku na skutek polityki kulturkampf seminarium gnieźnieńskie zostało zamknięte. Reaktywowano je po 11 latach. Dzięki temu klerycy mogli wrócić do Gniezna z potajemnych studiów teologicznych odbywanych m.in. na uniwersytetach niemieckich w Würzburgu, Münster i Regensburgu¹⁸.

¹⁵ *Seminarium duchowne*, s. 539.

¹⁶ C. Pest, *Losy Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Gnieźnie w czasie niewoli narodowej i w niepodległej ojczyźnie (do 1953 roku)*, w: *Księga Jubileuszowa Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie 1602-2002*, red. P. Podeszwa, W. Polak, Gniezno 2002, s. 43-44.

¹⁷ Aleksandrowicz, Sołomieniuk, *Wstęp historyczny*, s. 57-58.

¹⁸ Z. Zieliński, *Wykonanie ustawy sejmu pruskiego z 11 V 1873 roku o kształceniu księży i zatrudnianiu duchowieństwa na terenie archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej*, w: *Studia historyczne*, t. 2, red. M. Żywczyński, Z. Zieliński, Lublin 1968, s. 12; tenże, *Kulturkampf w archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej w latach 1873-1887*, Poznań 2011, s. 90-93.

W latach 1893-1894 oraz w 1910 roku dokonano niezbędnej przebudowy gmachu, co było konieczne do dalszego funkcjonowania seminarium. Gdy po 1919 roku nastąpił dynamiczny wzrost powołań do kapłaństwa prymas August Hlond (1926-1948) podjął decyzję, by powiększyć alumnat o trzecie piętro oraz dobudować dwa trzypiętrowe skrzydła¹⁹. Hierarcha ten zreformował również system studiów seminaryjnych. W 1927 roku zorganizował w Gnieźnie dwuletnie studia filozoficzne dla kleryków wywodzących się zarówno z archidiecezji gnieźnieńskiej, jak i poznańskiej. Dalsze, trzyletnie studia z teologii wspomniani klerycy kontynuowali w seminarium poznańskim. W 1933 roku wydłużono studia seminaryjne o kolejny rok, obejmowały one zatem sześć lat²⁰. W okresie omawianej reorganizacji studiów urząd rektora sprawowali ks. Aleksander Żychliński (1927-1929) i ks. Michał Kozal (1929-1939), późniejszy biskup pomocniczy wrocławski i męczennik z Dachau, beatyfikowany przez Jana Pawła II w 1987 roku²¹.

W czasie II wojny światowej gnieźnieńskie seminarium zamknięto, a w jego gmachu utworzono szkołę policyjną. W kwietniu 1945 roku wznowiono zajęcia dydaktyczne²². Do 1947 roku w Gnieźnie odbywały się pełne sześciolletnie studia filozoficzne i teologiczne dla obu archidiecezji, gdyż seminarium w Poznaniu zostało w trakcie działań wojennych zniszczone²³.

W 1946 roku ustała unia personalna łącząca Gniezno i Poznań. W związku z tym należało rozwiązać problem współistnienia wielkopolskich seminariów. Zadania tego podjął się prymas S. Wyszyński (1949-1981), który w 1953 roku doprowadził do scalenia w jednym miejscu studiów filozoficznych i teologicznych dla alumnów z archidiecezji gnieźnieńskiej. Nadał wówczas seminarium także statut, w którym ustalił jego nazwę jako Prymasowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie w odróżnieniu od używanej uprzednio nazwy Arcybiskupie Wyższe Seminarium Duchowne²⁴, aczkolwiek tytuł upowszechnił się dopiero w związku z obchodami Milenium Chrztu Polski²⁵. W 1974 roku gnieźnieńskie seminarium otrzymało w zarząd kościół pw. św. Jerzego, który zaczęto wykorzystywać do celów dydaktyczno-pastoralnych²⁶.

W okresie PRL-u seminarium gnieźnieńskie poddawane było licznym represjom. Po aresztowaniu i internowaniu prymasa S. Wyszyńskiego usunięto z urzędu rektora ks. Józefa Pacynę oraz ojca duchownego ks. Stanisława Szymańskiego.

¹⁹ *Seminarium duchowne*, s. 540.

²⁰ Pest, *Losy Arcybiskupiego Seminarium*, s. 62-64.

²¹ Tenże, *Rektorzy seminarium*, s. 131-141.

²² K. Śmigiel, *Z dziejów wielkopolskich seminariów duchownych w latach 1939-1945*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, 20 (1973) z. 4, s. 77-81.

²³ J. Nowacki, *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, t. 2, Poznań 1964, s. 716-718.

²⁴ Archiwum Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego, Skoroszyt nr 10: Statuty i regulaminy, Statut ramowy Prymasowskiego Seminarium Duchownego w Gnieźnie [mps], Gniezno 1953, art. 2.

²⁵ Ł. Krucki, *Prymasowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie (1953-1992)*, Gniezno 2015, s. 20.

²⁶ *Seminarium duchowne*, s. 540.

Dokonywano przeszukiwań budynku, aresztowano kleryków²⁷. Na instytucję nakładano ogromne podatki²⁸. W latach 1961-1978 kleryków powoływano do odbycia zasadniczej służby w Ludowym Wojsku Polskim²⁹. Pomimo stosowanych szykan liczba kandydatów do kapłaństwa wzrastała. Ich kulminacja przypadła na rok 1979, gdy do gnieźnieńskiego seminarium na I rok zgłosiło się 50 kandydatów³⁰. Podjęto wówczas decyzję o rozbudowie gmachu, by mógł pomieścić ok. 200 alumnów. Prace budowlane rozpoczął rektor ks. Jan Wiktor Nowak, kontynuował je jego następca ks. Bogdan Wojtuś. Zainicjowane w 1982 roku dzieło zostało ukończone po sześciu latach. W znacznej mierze dokonało się ono dzięki pomocy Fundacji im. Kardynała Józefa Glempa z Holandii (Kardinal Glemp Stiftung) oraz zbiórkom przeprowadzonym wśród wiernych archidiecezji gnieźnieńskiej. Klerycy do nowego gmachu wprowadzili się jednak dopiero w 1990 roku³¹.

Prezentując historię gnieźnieńskiego seminarium duchownego, nie można pominąć działań zmierzających do podniesienia w nim poziomu nauczania. Dzięki staraniom rektora ks. J.W. Nowaka 10 grudnia 1975 roku została zawarta umowa z Papieskim Wydziałem Teologicznym w Poznaniu, na mocy której klerycy zdobywali na nim magisterium z zakresu teologii. W 1994 roku seminarium zostało afiliowane do Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu. Dnia 30 listopada 1998 roku stało się częścią nowo powstałego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przy zachowaniu własnej osobowości prawnej i odrębności organizacyjnej³².

Na skutek reformy administracyjnej Kościoła katolickiego w Polsce, którą przeprowadzono w 2004 roku – jako uzupełnienie do postanowień wyrażonych w bulli *Totus Tuus Poloniae populus* z 1992 roku – gnieźnieńskie seminarium opuścili alumni pochodzący z nowo utworzonej diecezji bydgoskiej. Do Gniezna przybyli natomiast klerycy z Poznania i Włocławka wywodzący się z terenów przyłączonych do najstarszej polskiej archidiecezji³³. Skutkowało to poważnymi zmianami organizacyjnymi w funkcjonowaniu seminarium. Z czasem zmniejszyła się również liczba alumnów. W wyniku tych zmian prymas Wojciech Polak podjął decyzję, by z początkiem roku akademickiego 2016/2017 ulokować alumnów tylko w historycznym budynku seminarium, a z jego nowego gmachu utworzyć Centrum Edukacyjno-Formacyjne Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Rok akademicki

²⁷ Krucki, *Prymasowskie Wyższe Seminarium*, s. 56.

²⁸ Tamże, s. 61.

²⁹ Tamże, s. 256-272.

³⁰ Tamże, s. 226.

³¹ T. Hanelt, *Budowa nowego Seminarium*, w: *Księga Jubileuszowa Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie 1602-2002*, red. P. Podeszwa, W. Polak, Gniezno 2002, s. 101-102.

³² Pest, *Rektorzy seminarium*, s. 44.

³³ Ł. Krucki, *Zmiany terytorialno-organizacyjne archidiecezji gnieźnieńskiej w następstwie „Aneksu” do bulli cyrkumskrypcyjnej „Totus Tuus Poloniae populus” z 2004 roku*, „Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski”, 9 (2014) s. 267.

2021/2022 rozpoczęło 23 alumnów, w tym pięciu z roku propedeutycznego oraz jeden kleryk urlopowany³⁴.

Na przestrzeni czterech stuleci w seminarium gnieźnieńskim urząd rektora sprawowali księża: Michał Sabinus (?-1616), Jakub Dubius (1616-1624), Bartłomiej Januszewicz (1624-1628), J. Dubius (1628-1638), Maciej Burszowic (1638-1643), Wojciech Łańcucki (1643-1646), Adam Piątkowicz (1646), Kacper Paweł Chudziński (1647-1665), Stefan Damalewicz (1665-1666), Marcin Łękowski (1666-1668), Jan Kursiński (1668-?), Jan Modrzyński (?-1687), Kazimierz Pathun (1687-1694), Sebastian Jeliński (1694-1699), Mateusz Jagielski (1700-1703), Józef Mniszkiewicz (1712-?), Kruszyński (1717-1718), Jakub Stanisław Mroczek (1718-1725), Piotr Potyrański (1726-1728), Jan Więckowski (1728-1734), Stanisław Skrzyszewski (1734-1736), Walenty Stanisław Jankowski (1736-1737), Maciej Kazimierz Kowalski (1737-1741), Jan Konstanty Kossobucki (1741-1751), Jakub Włodarski (1751-1754), Józef Maszterowski (1754-1762), Michał Józef Ziemiańkiewicz (1762-1768), Kajetan Narzymiski (1768-1776), Jan Długaj (1776-1795), Józef Jakubowski (1795-1796), Adolf Józef Faltynowski (1796-1828), Antoni Kupczyński (1828-1836), Jan Kanty Dąbrowski (1836-1841), Andrzej Kidaszewski (1841-1849), Józef Frasunkiewicz (1849-1853), Franciszek Ksawery Duliński (1853-1866), Józef Cybichowski (1867-1875), Antoni Andrzejewicz (1886-1890), Jan Nepomucen Łukowski (1890-1892), Ignacy Goczkowski (1892-1903), Wilhelm Atanazy Kloske (1903-1914), Jerzy Beyer (1915-1924), Stanisław Kopernik (1924-1927), Aleksander Żychliński (1927-1929), Michał Kozal (1929-1939), Antoni Banaszak (1939), Kazimierz Józef Kowalski (1945-1946), Aleksy Wietrzykowski (1946-1947), Józef Pacyna (1947-1963), Kazimierz Więckowski (1963-1970), Jan Wiktor Nowak (1970-1982), Bogdan Wojtuś (1982-1988), Teofil Wilski (1989-1995), Andrzej Kozakowski (1995-1999), Wojciech Polak (1999-2003), Bogdan Czyżewski (2003-2007), Wojciech Rzeszowski (2007-2016)³⁵. Od 2016 roku rektorem seminarium jest ks. Przemysław Kwiatkowski³⁶.

2. Charakterystyka zespołu

Zespół „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie” obejmuje 376 jednostek archiwalnych. Najstarsze pochodzą z 1718 roku, z czasu przejęcia zarządu nad seminarium przez misjonarzy Wincentego à Paulo. Datą domykającą omawiany zespół jest 1996 rok.

Wypada zauważyć, że wcześniejszych źródeł do dziejów seminarium gnieźnieńskiego należy szukać w innych zespołach Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie. Pozytywną kwerendą w tym zakresie mogą zakończyć się prace nad zespołami: „Dyplomy gnieźnieńskie”, „Akta Kurii Metropolitalnej” oraz „Kapituła Katedralna w Gnieźnie”. Zwłaszcza w ostatnim ze wspomnianych znajdują się akta wytworzone przez gnieźnieńską korporację kanoników katedralnych, które

³⁴ *Rocznik archidiecezji gnieźnieńskiej 2021/22*, Gniezno 2021, s. 54-55.

³⁵ *Seminarium duchowne*, s. 540.

³⁶ *Rocznik archidiecezji*, s. 51.

dokumentują wywiązywanie się kapituły z obowiązków gospodarczych względem seminarium³⁷.

W zespole „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie” można wyodrębnić następujące grupy tematyczne (rzeczowe):

1. Akta ogólne.
2. Personalia.
3. Regulaminy, programy nauczania, formacja.
4. Biblioteka.
5. Inwentarze.
6. Akta budowlane i zabudowania.
7. Sprawy materialne.
8. Korespondencja.
9. Miscellanea.

Zespół „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie” pozostaje otwarty, stąd też znajdujące się w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie archiwalia seminaryjne stanowią jedynie fragment dokumentacji, której istotna część przechowywana jest nadal w składnicy akt Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie. Służą one bieżącym pracom kancelaryjnym tegoż zakładu teologicznego³⁸. Z czasem zostaną przekazane do Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie i scalone z prezentowanym zespołem archiwalnym.

Istotne okazuje się określenie formy i stanu zachowanych akt seminaryjnych. W omawianym zespole mamy do czynienia z pojedynczymi księgami, wśród których wymienić należy dwie najcenniejsze – *Liber alumnorum* z lat 1718-1848 i 1848-1922. Poza tym występują poszyty, powszechne dla XIX-wiecznego systemu kancelaryjnego, jak i liczne luzy. Stan dokumentów jest ogólnie dobry. Zdarzają się jednak akta ze śladami po zawilgoceniu. Większym problemem okazuje się kruchość kwaśnego papieru stosowanego powszechnie w XIX i XX wieku.

Jako że zespół „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie” obejmuje akta wytworzone na przestrzeni trzech stuleci, stąd też różnorodne uwarunkowania wpłynęły na język zastosowany w prowadzeniu kancelarii seminaryjnej. W omawianym zespole znajduje się zatem dokumentacja sporządzona po łacinie, w języku niemieckim (zwłaszcza z czasów zaboru pruskiego) oraz w języku polskim.

3. Opracowanie zespołu

Archiwalia stanowiące obecnie zespół „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie” zaczęto przekazywać z Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego do Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie w 1962 roku. Najwcześniej przeniesione akta obejmowały dokumentację odnoszącą się do lat 1718-1939. Wyłączono z nich jednak akta niezbędne w bieżącej pracy kancelaryjnej seminarium.

³⁷ M. Aleksandrowicz, J. Rył, W. Zientarski, *Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie*, w: *Dzieje Poznania i województwa poznańskiego (w granicach z 1974 roku)*. Informator o materiałach archiwalnych, red. C. Skopowski, Warszawa 1982, s. 224.

³⁸ Tamże.

Uporządkowaniem i opracowaniem zespołu zajął się ks. Marian Aleksandrowicz, wieloletni pracownik i dyrektor Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie³⁹. Miał on ku temu odpowiednie kwalifikacje. Praca ta łączyła się z jego zainteresowaniami naukowymi i stanowiła kontynuację badań prowadzonych w związku z pisaniem pracy magisterskiej (*Początkowe dzieje seminarium gnieźnieńskiego 1602-1718*⁴⁰), podjętej pod kierunkiem ks. prof. Mieczysława Żywczyńskiego a sfinalizowanej w 1963 roku⁴¹. Inwentaryzację zespołu ks. M. Aleksandrowicz zakończył w 1967 roku⁴². Jej efektem stał się inwentarz sporządzony w formie maszynopisu oraz schemat opublikowany w 1982 roku w pozycji książkowej *Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie*⁴³.

Jako że archiwalia seminaryjne napływały do archiwum także w następnych latach, stąd też niezbędna okazała się kontynuacja pracy zapoczątkowanej przez ks. M. Aleksandrowicza. W 2002 roku podjęła się jej Justyna Mizerka, kustosz Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie. Uporządkowała i zinwentaryzowała na nowo całość zespołu, nadała mu układ rzeczowo-chronologiczny oraz sporządziła adekwatny inwentarz, który został dołączony do niniejszego artykułu.

Ważną uwagą odnoszącą się do sprawy opracowania zespołu „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie” jest kwestia sygnowania akt. W trakcie opracowywania zespołu sygnatury poszczególnym jednostkom nadawał ks. M. Aleksandrowicz. Składały się one z wielkiej litery, cyfry rzymskiej oraz cyfry arabskiej (niejednokrotnie połączonej z małą literą). W 2002 roku, gdy wprowadzono w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie elektroniczny system katalogowania, należało przyjęty model zmodyfikować i uprościć. Obecnie sygnatury ograniczają się tylko do zapisu poczynionego za pomocą cyfr arabskich. W efekcie tego w drukowanym obecnie inwentarzu uwzględniono zarówno dawny, jak i nowy system sygnowania akt, by ułatwić dostęp do archiwaliów, które przywoływane były przez starszą literaturę przedmiotu.

³⁹ Ł. Krucki, *Aleksandrowicz Marian*, w: *Słownik biograficzny polskich archiwistów kościelnych*, t. 1, red. J. Marecki, Kraków 2017, s. 15.

⁴⁰ M. Aleksandrowicz, *Seminarium Duchowne w Gnieźnie w latach 1602-1718*, w: *Studia historyczne*, red. M. Żywczyński, Z. Zieliński, t. 1, Lublin 1968, s. 267-314.

⁴¹ Ł. Krucki, *Aleksandrowicz Marian*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 2004-2013*, t. 10, red. T. Błaszczuk, W. Gliński, J. Mandziuk, Warszawa 2019, s. 22.

⁴² AAG, Sekretariat Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie, *Sprawozdanie z działalności Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie za rok 1966/1967*, k. 2.

⁴³ Aleksandrowicz, Ryl, Zientarski, *Archiwum Archidiecezjalne*, s. 223-225.

**Zespół „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie” (A. Sem.)
w zasobie Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie (AAG)**

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
1.	Akta dotyczące erekcji i dotacji tegoż Seminarium	1796-1799	274		akta ogólne	odpisy najstarszych dokumentów
2.	Hipoteki seminaryjne	1740-1825	178		akta ogólne, sprawy materialne	odpisy przywilejów i nadań z akt wcześniejszych dotyczących pośrednio lub bezpośrednio seminarium
3.	Album [alumnów seminarium gnieźnieńskiego]	1718-1848	1	B II	personalia	
4.	[Święcenia]	1797-1822	367		personalia	
5.	[Akta dotyczące alumnów z innych diecezji]	1815-1827	343		personalia	
6.	[Spis alumnów]	1827	344		personalia	
7.	[Spis alumnów]	1834	331		personalia	
8.	Akta dotyczące wsparcia alumnów	1836-1893	5	B II 1	personalia	
9.	Akta dotyczące wojskowości alumnów	1836-1901	233		personalia	
10.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie dotyczące nauczyciela śpiewu	1836-1914	275		personalia	
11.	Obligationes clericorum Seminarii Gnesnensis ante presbyteratum suscipiendae	1836-1925	4	B II 2	personalia	
12.	Akta dotyczące księży przysyłanych na rekolekcje	1837-1889	263		personalia	
13.	Akta regensa	1837-1867	328		personalia	
14.	Księża z Polski na studia posłani	1837-1900	6	B II 3	personalia	
15.	[Zapomogi dla kleryków z kasy konsystorskiej]	1838-1843	241		personalia	
16.	Akta dotyczące stołowania personelu seminarium	1838-1864	330		personalia	
17.	Akta dotyczące alumnów	1846-1859	283		personalia	
18.	Liber alumnorum Seminarii Arch[idiocesi] Gn[esnensis]	1848-1922	2		personalia	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
19.	Akta dotyczące lekarza instytutowego	1850-1905	237		personalia	
20.	[Święcenia alumnów]	1852-1854	125		personalia	
21.	Akta dotyczące docentów w ogólności	1852-1899	265		personalia	
22.	Księga meldunkowa seminarium w Gnieźnie	1853-1949	272		personalia	
23.	Akta dotyczące alumnów	1860-1869, 1919	271		personalia	
24.	Wykaz meldunkowy personelu seminaryjnego w Gnieźnie	1860-1892	189		personalia	
25.	[Prokurator seminarium]	1861-1902	339		personalia	
26.	Prokurator seminarium	1866-1875	338		personalia	
27.	Księga protokołów. Kronika seminaryjna	1866-1875, 1886-1924, 1946, 1947	213		personalia	
28.	Akta personalne Jana Witkiewicza, nauczyciela historii	1907, 1950	137		personalia	
29.	Lista konduity alumnów kurs 1908/09	1908-1909	7	B II 4	personalia	
30.	Lista konduity alumnów kurs 1909/10	1909-1910	8	B II 5	personalia	
31.	Klerycy kursu 1912/1913	1912-1913	204		personalia	
32.	Akta personalne kleryka Pietrowicza Stefana	1916-1919	232		personalia	
33.	Alumni Seminarium Gnesnensis die 23 Februarii 1918 ad s. presbyteratum promovendi	1918	9	B II 6	personalia	
34.	Spis neoprezbiterów	1919	145		personalia	
35.	Nominacje księży profesorów i nauk teologicznych. Generalia. Służba wojskowa. Kasa chorych. Ornaty po śp. bp Kloske	1923-1927	193		personalia, inwentarze	
36.	Akta dotyczące udzielania święceń i przyjmowania alumnów do seminarium	1924-1927	10	B II 7	personalia	
37.	Seminarium duchowne w Gnieźnie – książka lekarza zakładowego	1928-1933	212		personalia	
38.	Tonsura	1928-1938	154		personalia	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
39.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie – sprawy duchowne	1928-1939	161		personalia	
40.	[Klerycy z innych diecezji]	1929-1937	365		personalia	
41.	[Prośby o przyjęcie do seminarium]	1929-1939	280		personalia	
42.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie – klerycy i kapłani studiujący na uniwersytetach	1929-1939	162		personalia	
43.	Księga klasyfikacji [alumnów]	1929-1946	3	B II 1a	personalia	
44.	Akta dotyczące studiów zagranicznych kleryków	1930-1939	180		personalia	
45.	Seminarium zagraniczne Towarzystwa Chrystusowego	1934-1939	110	I	personalia, inventarze	
46.	Pobyty wakacyjne kleryków	1930-1939	203		personalia	
47.	Stowarzyszenie św. Tomasza z Akwinu – organizacja pomocy naukowej dla kapłanów studiujących zagranicą	1930-1939	198		personalia, sprawy materialne	
48.	Wnioski o odroczenie czesnego na rok szkolny 1929/30	1929-1930	79	E I 67	personalia, sprawy materialne	
49.	[Czesne]	1931-1937	172		personalia, sprawy materialne	
50.	Akta dotyczące czesnego	1935-1938	81	E I 69	personalia, sprawy materialne	
51.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie – sprawy wojskowe	1931-1938	157		personalia	
52.	[Ewidencja wojskowa]	1932-1939	305		personalia	
53.	Księga chorych seminarium duchownego w Gnieźnie	1933-1938	148		personalia	
54.	Legitymacje szkolne	1935-1939	201		personalia	
55.	Lekarz seminaryjny	1935-1960	187		personalia	
56.	Pensje [profesorskie. Budżet seminarium]	1937-1938, 1956-1976	309		personalia, sprawy materialne	ochrona danych osobowych, zakaz udostępniania (dalej: RODO)

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
57.	[Podania o przyjęcie do seminarium]	1938-1939	249		personalia	
58.	Liber ordinis functionum ab Alumnis Seminarii Peractarum	1938-1959	334		personalia	
59.	Niższe Seminarium Duchowne [Prośby o przyjęcie]	1945-1952	363		personalia	RODO
60.	Sprawy dotyczące alumnów z Gorzowa. Korespondencja z Kurią Administracji Apostolskiej w Gorzowie	1946-1948	310		personalia, korespondencja	
61.	„Caritas” – okręg gnieźnieński i „Związek Wieczystego Kapłana” [Prośby o wsparcie i dary]	1947-1948	139		personalia	RODO
62.	Akta osobiste Zdzisława Lipińskiego z Paryża	1949-1950	171		personalia	
63.	Prolongata czesnego	1949-1953	132		personalia, sprawy materialne	RODO
64.	Egzamin końcowy klasy XI dla Niższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie	1949-1954	134		personalia	RODO
65.	Akta personalne Zygmunta Błocha	1950	195		personalia	
66.	Dziennik lekcyjny Niższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie kl. IX	1950-1951	238		personalia	
67.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie – świadectwa lekarskie	1950-1952	170		personalia	RODO
68.	[Podania kandydatów do seminarium]	1953	226		personalia	RODO
69.	[Wyniki egzaminów]	1953-1955	257		personalia	RODO
70.	Karty ocen	1953-1960	219		personalia	RODO
71.	Świadectwa lekarskie. Kurs VI 1960/61	1954-1955	175		personalia	RODO
72.	Świadectwa odejścia	1954-1969	211		personalia	RODO
73.	Niedziele kapłańskie – asysty	1954-1973	143		personalia	
74.	[Świadectwa święceń diakonatu]	1955	361		personalia	
75.	Powtórki egzaminów	1955-1963	168		personalia	RODO
76.	Świadectwa approbaticum	1955-1963	317		personalia	RODO

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
77.	Świadectwa philosophicum	1955-1963	322		personalia	RODO
78.	Świadectwa rigorosum	1955-1963	321		personalia	RODO
79.	Skrutinia alumnów przed święceniami	1955-1969	131		personalia	RODO
80.	Obniżka wpłaty czesnego	1956-1957	133		personalia, sprawy materialne	RODO
81.	[Podania o przyjęcie do seminarium]	1956-1957, 1965	250		personalia	RODO
82.	[Akta dotyczące spraw kleryckich – opinie]	1956-1962, 1972	150		personalia	RODO
83.	[Programy nauczania, regulaminy, wykładowcy, spisy kleryków]	1956-1983	244		personalia, regulaminy, programy nauczania	
84.	Matura państwowa 1956/57	1957-1960	207		personalia	
85.	Tematy prac klauzurowych	1957-1980	306		personalia	
86.	Bp Michał Kozal – proces informacyjny	1958-1961	360		personalia	
87.	[Odroczenia czesnego]	1958-1963	304		personalia, sprawy materialne	RODO
88.	Wakacje alumnów	1958-1978	329		personalia	
89.	[Asysty kleryckie]	1959-1960	149		personalia	
90.	Akta personalne ks. Stanisława Szymańskiego	1959-1964	368		personalia	
91.	Praktyki duszpasterskie	1959-1974	141		personalia, formacja	
92.	[Zapowiedzi o święceniach]	1960-1968	358		personalia	
93.	Karty ocen	1960-1970	229		personalia	RODO
94.	Księża profesorowie [wykładowcy seminarium]	1960-1975	245		personalia	
95.	[Korespondencja z klerykami odbywającymi służbę wojskową]	1961-1977	208		personalia	
96.	Protokoły posiedzeń rady profesorskiej	1961-1982	314		personalia	RODO
97.	Seminarium duchowne w Gnieźnie – arkusze zdrowia, kurs II	1962-1963	169		personalia	RODO
98.	[Akta personalne kleryka Konieczki Józefa]	1963	225		personalia	RODO

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
99.	[Prokurator seminarium]	1963	248		personalia	
100.	Sprawy wynagrodzeń profesorskich PWSD	1963, 1981-1994	285		personalia	RODO
101.	Franciszkanie studiujący w seminarium gnieźnieńskim	1964, 1972-1978	174		personalia	RODO
102.	[Akta personalne – Błachowicz Kazimierz]	1964-1971	251		personalia	RODO
103.	Prośby o przyjęcie do seminarium osób spoza terenów archidiecezji	1964-1979	366		personalia	RODO
104.	Wakacyjne praktyki alumnów	1975-1980, 1986	206		personalia	
105.	[Protokoły komisyjnych egzaminów magisterskich]	1984-1988	236		personalia	RODO
106.	[Tematy prac magisterskich do zatwierdzenia]	1986-1989	286		personalia	
107.	Kandydaci na I rok 1992/93 [Podania rozpatrzone negatywnie]	1992-1994	302		personalia	RODO
108.	[Podania o zatwierdzenie tematów prac magisterskich]	1993-1996	284		personalia	
109.	Akta seminarium dotyczące statutów seminaryjnych	1718-1813	155		regulaminy, programy nauczania, formacja	
110.	Akta dotyczące różnych rozporządzeń archidiecezjalnych	1833-1863	279		regulaminy, programy nauczania, formacja	
111.	Akta dotyczące odpustu św. Wincentego à Paulo w kaplicy seminaryjnej	1836-1856	266		formacja	
112.	Akta dotyczące się prelekcji [plany, propozycje wykładów]	1840-1901	13	C 3	regulaminy, programy nauczania, formacja	
113.	Sprawozdania semestralne seminarium duchownego w Poznaniu	1842-1846	121		regulaminy, programy nauczania, formacja	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
114.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie dotyczące rozporządzeń odbywania rekolekcji	1849-1866	235		regulaminy, programy nauczania, formacja	
115.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie dotyczące różnych rozporządzeń archidiecezjalnych	1860-1873	258		regulaminy, programy nauczania, formacja	
116.	[Materiały na rekolekcje przed święceniami prezbiteratu]	1862-1865	364		programy nauczania, formacja	
117.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie dotyczące corocznych rekolekcji dla księży	1868-1890	156		formacja	
118.	[Ordines praelectionum et exercitiorum pietatis]	1864-1927	12	C 2	regulaminy, programy nauczania, formacja	
119.	[Ordo diurnus tempore exercitiorum]	1897-1912	11	C 1	regulaminy, programy nauczania, formacja	
120.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie – plany zajęć	1928-1939	196		programy nauczania, formacja	
121.	Sprawozdania	1928-1939	197		programy nauczania, formacja	
122.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie – statystyka	1934-1939	159		regulaminy, programy nauczania, formacja	
123.	Akta dotyczące rekolekcji kapłańskich	1935	111	J	formacja	
124.	Zjazdy księży rektorów	1949-1967	246		programy nauczania, formacja	
125.	[Materiały dotyczące dzieła powołań kapłańskich]	1951-1957	376		regulaminy, programy nauczania, formacja	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
126.	Instrukcje porządkowe i wychowawcze	1955-1956	164		regulaminy, programy nauczania, formacja	
127.	[Sprawozdania za rok 1958-1962]	1958-1962	373		programy nauczania, formacja	
128.	[Propagowanie akcji trzeźwościowej w seminarium]	1959-1981	357		programy nauczania, formacja	
129.	[Materiały formacyjne i programy nauczania w seminarium „Ratio studiorum”]	1960-1977	356		regulaminy, programy nauczania, formacja	
130.	[Działalność naukowa. Sympozja]	1961-1980	369		programy nauczania, formacja	
131.	Seminarium Duchowne w Gnieźnie [Seminarium naukowe. Szkice prac]	1962-1963	166		programy nauczania, formacja	
132.	Księga ogłoszeń seminarium duchownego w Gnieźnie	1963-1983	224		programy nauczania, formacja	
133.	[Materiały soborowe i ich realizacja]	1964-1968	194		programy nauczania, formacja	
134.	Materiały Archidiecezjalnej Komisji Liturgicznej	1964-1970	239		programy nauczania, formacja	
135.	Duszpasterstwo miłosierdzia [Materiały duszpasterskie dotyczące działalności charytatywnej]	1966-1967	210		programy nauczania, formacja	
136.	Formacja duchowa w seminarium [Zarządzenia, sprawozdania, materiały formacyjne]	1967-1993	287		regulaminy, programy nauczania, formacja	
137.	Materiały duszpasterskie [komunikaty i zarządzenia]	1970-1976	140		regulaminy, programy nauczania, formacja	
138.	Archidiecezjalny Instytut Pastoralny w Gnieźnie	1975-1982	218		programy nauczania, formacja	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
139.	[Słuchacze Archidiecezjalnego Instytutu Pastoralnego]	1975-1982	290		formacja, personalia	
140.	Seminarium Duchowne w Gnieźnie 1990/91	1991-1992	372		regulaminy, programy nauczania, formacja	
141.	Ratio Institutionis Sacerdotalis [mps]	[b.d.]	323		regulaminy, programy nauczania, formacja	
142.	[Polskie Towarzystwo Teologiczne. Koło gnieźnieńskie. Statuty]	[b.d.]	177		regulaminy, programy nauczania, formacja	
143.	[Szkice kazań. Różne opracowania]	[b.d.]	375		regulaminy, programy nauczania, formacja	
144.	Filozofia przyrody [skrypt]	[b.d.]	112		programy nauczania, formacja	
145.	Teologia dogmatyczna [skrypt]	[b.d.]	113		programy nauczania, formacja	
146.	Traktat o łasce [skrypt]	[b.d.]	115		programy nauczania, formacja	
147.	Wstęp do teologii moralnej [skrypt]	[b.d.]	116		programy nauczania, formacja	
148.	Komisja Episkopatu ds. seminarium [Uwagi o programie nauczania]	[b.d.]	135		regulaminy, programy nauczania, formacja	
149.	[Przejęcie książek z] Biblioteki Koronowskiej [pocysterskiej]	1820	353		biblioteka	
150.	Biblioteka	1837-1853	209		biblioteka	
151.	Akta różne dot. biblioteki seminaryjnej	1897-1919	15	D 2	biblioteka	
152.	Czytelnia seminaryjna w Gnieźnie. Teka do listów nadesłanych, rachunków, kwitów	1910-1916	269		biblioteka	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
153.	Korespondencja bibliotekarza seminarium	1928-1931	14	D 1	biblioteka, korespondencja	
154.	Biblioteka	1928-1939	282		biblioteka	
155.	Kwity biblioteczne	1929-1939	243		biblioteka	
156.	Biblioteka. Kwity [rachunki, prenumeraty, zapowiedzi, zamówienia]	1956-1965	144		biblioteka	
157.	[Akta dot. wypożyczenia dwóch manuskryptów z biblioteki seminaryjnej]	1957-1959	215		biblioteka	
158.	[Sprawozdania biblioteczne]	1958-1963	254		biblioteka	
159.	[Biblioteka – korespondencja, kwity, zapowiedzi, zamówienia]	1960-1981	253		biblioteka	
160.	[Akta dotyczące przebudowy pomieszczeń bibliotecznych]	1968-1970	255		biblioteka	
161.	Akta wizytacji seminarium	1721-1809	354		inwentarze	
162.	Rejestr porządków domowych dawniejszych i nowo sprawionych w seminarium [...] spisany in anno 1796	1796	94	E V 1	inwentarze	
163.	Spis rzeczy respective sprzętów pod dozór kucharzowi [...] w dniu 20 czerwca 1835 roku oddanych	1835	95	E V 2	inwentarze	
164.	Korespondencja po zreorganizowaniu Seminarium ks. regensa Dąbrowskiego, prokuratora. Tradycja sprzętów	1835-1851, 1905	153		inwentarze	
165.	Spis sprzętów seminarium	1836-1854	337		inwentarze	
166.	Wykaz wszystkich aparatów i bielizny należących do zakrystii seminarium praktycznego w Gnieźnie	1852-1872	96	E V 3	inwentarze	
167.	Akta tradycyjne	1855-1866	97	E V 4	inwentarze	
168.	Spis sprzętów w seminarium gnieźnieńskim	1856-1890	188		inwentarze	
169.	[Tradycje inwentarza seminaryjnego]	1890-1892	214		inwentarze	
170.	Inwentaryzacja PWSO pw. św. Wojciecha w Gnieźnie [plany, rysunki]	[b.d.]	227		inwentarze	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
171.	Akta dotyczące się konwiktu	1909-1910, 1913-1919	108	G 1-2	konwikt, zabudowania	
172.	Urządzenie mieszkania dla SS. Elżbietanek w Seminarium [rachunki]	1919	252		zabudowania, sprawy budowlane	
173.	Figura [Serca Pana Jezusa]	1930	199		zabudowania, sprawy budowlane	
174.	Kaplica	1931-1934	308		zabudowania, sprawy budowlane	
175.	Dębki	1950-1968	315		zabudowania, sprawy budowlane, sprawy materialne, personalia, formacja	
176.	[Akta przebudowy seminarium. Kosztorys. Plany]	1893, 1909-1910, 1919	340		sprawy budowlane, zabudowania	
177.	[Plany budynku gospodarczego]	1901, 1911	327		sprawy budowlane, zabudowania	
178.	[Prace remontowe i budowlane]	1909-1912	362		sprawy budowlane, zabudowania	
179.	Bauvertrage zum Auban des Priesterseminars [plany, rysunki, kosztorysy]	1910	216		sprawy budowlane, zabudowania	
180.	Gmach seminaryjny [Plany]	1927, 1938	342		sprawy budowlane, zabudowania	
181.	Akta budowlane	1927-1928	182		sprawy budowlane, zabudowania	
182.	Projekt przebudowy arcybiskupiego seminarium [Plany]	1927-1928, 1941-1942	341		sprawy budowlane, zabudowania	
183.	Projekt na powiększenie refektarza w seminarium duchownym w Gnieźnie [Plan przebudowy seminarium z 1927 roku]	1927-1952	230		sprawy budowlane, zabudowania	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
184.	Akta budowlane	1953	352		sprawy budowlane, zabudowania	
185.	Remont łazienek [wyposażenie pokoi i remonty łazienek w seminarium]	1956-1961	217		sprawy budowlane, zabudowania	
186.	Dokumentacja projektowo-kosztorysowa. Studium przedprojektowe ochrony powietrza atmosferycznego	1982	223		sprawy budowlane, zabudowania	
187.	Rozbudowa i montaż abonenckiej centrali telefonicznej	1983-1987	300		sprawy budowlane, zabudowania	
188.	Dokumentacja projektowo-kosztorysowa na montaż centrali telefonicznej	1986	298		sprawy budowlane, zabudowania	
189.	Dokumentacja projektowo-kosztorysowa dot. budowy telefonicznego przyłącza kablowego	1986-1987	299		sprawy budowlane, zabudowania	
190.	Projekt ogrodzenia [brama wjazdowa, wjazd do żuźlowni]	1987	301		sprawy budowlane, zabudowania	
191.	[Działalność fundacji „Kardinal Glemp Stichting” i inne darowizny na rzecz seminarium]	1987-1988, 1994	296		sprawy budowlane, zabudowania	
192.	Rachunki [budowlane]	1982, 1984, 1986	288		sprawy budowlane, zabudowania sprawy materialne	
193.	Wpłaty na rozbudowę seminarium	1986	291		sprawy budowlane, zabudowania, sprawy materialne	
194.	[Prośby prymasa Polski o wsparcie na budowę seminarium, składki]	1982-1991	297		sprawy budowlane, zabudowania, sprawy materialne	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
195.	Projekt budynku mag[azynowo]-socjalnego na terenie PWSO w Gnieźnie	[b.d.]	160		sprawy budowlane, zabudowania	
196.	[Akta dotyczące budowy nowego gmachu seminarium. Plany, rysunki techniczne]	[b.d.]	222		sprawy budowlane, zabudowania	
197.	[Obliczenia konstrukcyjne i plany dotyczące nowego gmachu seminarium. Brudnopis]	[b.d.]	221		sprawy budowlane, zabudowania	
198.	Budynek gospodarczy – koncepcja funkcjonalno-przestrzenna [plan]	[b.d.]	326		sprawy budowlane, zabudowania	
199.	Opinia geotechniczna w sprawie warunków gruntowo-wodnych na terenie przewidzianych pod rozbudowę budynków gospodarczych	[b.d.]	289		sprawy budowlane, zabudowania	
200.	Projekt techniczny [nowego gmachu seminarium]	[b.d.]	220		sprawy budowlane, zabudowania	
201.	Akta Miscellanea tyjące się kapitałów seminarium	1749-1829	350		sprawy materialne	
202.	Akta dot. majątku ziemskiego seminarium duchownego	1750-1845	93	E IV 11	sprawy materialne	
203.	[Akta dochodów i wydatków seminarium]	1769-1825	346		sprawy materialne	
204.	Acta spectantia bona: Wola Przedmiejska, Szarów, Uniejów	1792-1804	349		sprawy materialne	
205.	Dochody i rozchody seminarium	1796-1805	16	E I 1	sprawy materialne	
206.	Akta tyjące wypożyczenia kapitału 16 000 zł	1796-1819	185		sprawy materialne	
207.	[Długi chłopów braciszewskich i inne notatki gospodarcze]	1804-1816	128		sprawy materialne	
208.	Papiery tyjące dochodów seminaryjnych	1805-1831	17	E I 2	sprawy materialne	
209.	[Wykaz przychodów i rozchodów seminarium]	1809-1813, 1822-1825	268		sprawy materialne	
210.	[Wykaz posiadłości i dochodów ze wsi Braciszewo]	1816	355		sprawy materialne	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
211.	Dochody i wydatki seminarium	1822-1827	19	E I 3	sprawy materialne	
212.	Akta dotyczące legatu ks. kan. Dominika Tomickiego w ilości 16 000 zł pol.	1822-1867	262		sprawy materialne	
213.	[Ekspensarum Seminarii]	1826-1827	120		sprawy materialne	
214.	Zestawienie wydatków w roku szkolnym 1827/28	1827-1828	18	E I 2	sprawy materialne	
215.	Kontrakty dzierżawne i kwity	1828-1887, 1894-1900	82	E II 1	sprawy materialne	
216.	Akta tyżące się gruntu w Braciszewie pod nr 12 położonego	1830-1864	83	E IV 1	sprawy materialne	
217.	Akta prokuratora seminarium duchownego tyżące się deputowanego drzewa i funduszu budowlanego wsi seminaryjnej Braciszewo	1835-1866	359		sprawy materialne	
218.	Rechnung über Einnahme und Ausgabe bei dem Weltpriestlichen Seminarium [...] für Monat Dezember 1836	1836	20	E I 4	sprawy materialne	
219.	Akta tyżące się dzierżawy i budowli w Braciszewie	1836-1874	84	E IV 2	sprawy materialne	
220.	Akta tyżące się etatu	1836-1894	184		sprawy materialne	
221.	Rachnung über Einnahen und Ausgabe bei Seminarinen Casse [...] Julii 1837	1837	332		sprawy materialne	
222.	Rechnung über Einnahme und Ausgabe bei dem Weltpriestlichen Seminarium [...] für dem Monat October 1837	1837	22	E I 6	sprawy materialne	
223.	Wydatki seminarium od 1 VIII 1837 – 31 XII 1838	1837-1838	21	E I 5	sprawy materialne	
224.	Haushalts Rechnung deroku [...] Seminarii [...] für den Monat April, Majj und Junii 1838	1838	24	E I 8	sprawy materialne	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
225.	Haushalts Rechnung deroku [...] Seminarii [...] für den Monat Julii, August und September 1838	1838	25	E I 9	sprawy materialne	
226.	Akta dotyczące się gruntu młynarskiego położonego w Braciszewie pod nr 9	1838-1851	85	E IV 3	sprawy materialne	
227.	Akta dotyczące się rachunków	1839-1841	26	E I 10	sprawy materialne	
228.	Dochody i rozchody seminarium	1839-1841	27	E I 11	sprawy materialne	
229.	Haushalts Rechnung der Weltgeistlichen Seminarii [...] vom 1 I 1839 bis 31 XII 1841. Journal	1839-1841	28	E I 12	sprawy materialne	
230.	Manual der Einnahme und Ausgabe der Erzbischöflichen Seminar Kasse für das Jahr 1840	1840	29	E I 13	sprawy materialne	
231.	Haushalts Rechnung der Weltgeistlichen Seminarii [...] vom 1 I bis 7 X 1841. Journal	1841	31	E I 15	sprawy materialne	
232.	Manual der Einnahme und Ausgabe der Erzbischöflichen Seminar Kasse für das Jahr 1841	1841	30	E I 14	sprawy materialne	
233.	Akta dotyczące legatu śp. bpa Ignacego Kozierowskiego	1841-1905	234		sprawy materialne	
234.	Rechnung der Erzbischoff Seminarien Kasse pro 1842	1842	33	E I 17	sprawy materialne	
235.	Akta dotyczące się różnych rozporządzeń leśnych	1842-1843	186		sprawy materialne	
236.	Beläge zur Rechnung der Erzbischoff Seminar pro 1842	1842-1843	32	E I 16	sprawy materialne	
237.	[Zestawienia dochodów i rozchodów seminaryjnych za lata 1842-1844]	1842-1844	34	E I 18	sprawy materialne	
238.	Wydatki od 1 I 1842 – 31 XII 1844	1842-1844	35	E I 19	sprawy materialne	
239.	Rechnung der Erzbischoff Seminarien Kasse pro 1843	1843	36	E I 20	sprawy materialne	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
240.	Rechnung [...] de Seminarien Kasse pro 1844	1844	37	E I 21	sprawy materialne	
241.	Wydatki od 1 I 1845 – 31 XII 1847	1845-1847	38	E I 22	sprawy materialne	
242.	Rachunki za pranie bielizny	1849	39	E I 23	sprawy materialne	
243.	Akta dotyczące się praw dominium Braciszewa	1850-1866	86	E IV 4	sprawy materialne	
244.	Korespondencja seminarium duchownego w sprawie funduszków państwowych oraz dowodów wydatków	1851	122		sprawy materialne	
245.	Kwity kasowe	1852, 1855, 1867	123		sprawy materialne	
246.	[Wykaz kapitałów seminarium]	1853, 1854	374		sprawy materialne	zły stan zachowania
247.	Akta dotyczące się separacji gruntów w Braciszewie	1856-1896	87	E IV 5	sprawy materialne	
248.	Rachunki z dochodu i wydatku na utrzymanie seminarium [...] za miesiące I- III, X-XII 1861	1861	40	E I 25	sprawy materialne	
249.	Rachunki z dochodu i wydatku na utrzymanie seminarium [...]	1862	41	E I 26	sprawy materialne	
250.	Akta dotyczące legatu po śp. regensie seminarium Andrzeju Kidaszewskim, Mikołaju, kan. i reg. Kloske i kan. Goryczkowskim. Fundusz ks. kan. Kęgla na wsparcie dla ubogich kleryków	1862-1914	261		sprawy materialne	
251.	Dowody do rachunków kasy seminaryjnej	1864	270		sprawy materialne	
252.	Rachunki kasy seminarium	1866	176		sprawy materialne	
253.	Dowody do rachunków kasy seminaryjnej	1867	42	E I 27	sprawy materialne	
254.	Rachunki z dochodu i wydatku na różne potrzeby seminarium	1867-1878	278		sprawy materialne	
255.	Dowód do rachunków kasy seminaryjnej	1870	44	E I 29	sprawy materialne	
256.	Rachunki kasy seminaryjnej złożone za pana Kosińskiego. Przychód [i rozchód]	1870	43	E I 28	sprawy materialne	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
257.	Akta dotyczące się rachunków seminaryjnych	1874	45	E I 31	sprawy materialne	
258.	Akta dotyczące się legatu 500 tal. śp. ks. Zienkiewicza, prałata, infułata, proboszcza katedralnego gnieźnieńskiego	1874-1886	181		sprawy materialne	
259.	[Etat seminaryjny z legatu śp. abp Stefana Wydźgi]	1874-1890	345		sprawy materialne	
260.	Rachunki seminarium	1875	267		sprawy materialne	
261.	[Wybory deputowanych do Landszafty poznańskiej i udział w niej przedstawicieli posiadłości Braciszewo należącej do seminarium]	1886-1908	347		sprawy materialne	
262.	Rachunki z dochodu i wydatku na różne potrzeby seminarium za czas 1 kwietnia 1887 do października 1890	1887-1890	46	E I 32	sprawy materialne	
263.	Akta dotyczące dzierżawy łąk	1887-1895	190		sprawy materialne	
264.	[Rachunki seminarium w Gnieźnie] 1888/89	1888-1889	124		sprawy materialne	
265.	Akta dotyczące się ordynacji z legatu śp. arcybiskupa Wydźgi z roku 1681	1889-1890	183		sprawy materialne	
266.	Rachunki z dochodu i wydatku na różne potrzeby seminarium od 1 października 1890 do 1 kwietnia 1899 roku	1890-1899	47	E I 33	sprawy materialne	
267.	Beläge zur Jahres Rechnung von deroku [...] Priester – Seminaroku [...] für das Etatsjahre 1891/1892	1891-1892	48	E I 34	sprawy materialne	
268.	Pisma konsystorza gnieźnieńskiego dotyczące sprawozdań kwartalnych kasy seminaryjnej	1894-1900	49	E I 35	sprawy materialne	
269.	[Akta seminarium w Gnieźnie dotyczące etatu i rachunków]	1899	127		sprawy materialne	
270.	Rachunki seminarium arcybiskupiego w Gnieźnie od 19 IV 1899 do X 1899	1899	117		sprawy materialne	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
271.	Beläge zu der Jahres Rechnung [...] für das Etatsjahre 1899/1900	1899-1900	50	E I 37	sprawy materialne	
272.	Rachunki	1901	260		sprawy materialne	
273.	Rachunki seminaryjne od roku 1903 począwszy	1903-1913	51	E I 38	sprawy materialne	
274.	Beläge [...] für das Etatsjahre 1904	1904	52	E I 39	sprawy materialne	
275.	Entwässerung-Projekt von dem zum Priester-seminar zu Gnesen gehörigen Rittengute Braciszewo	1904	88	E IV 6	sprawy materialne	
276.	[Majątek Braciszewo]	1907	89	E IV 7	sprawy materialne	
277.	Abrechnung I, Braciszewo	1908	90	E IV 8	sprawy materialne	
278.	Rachunki z funduszu budowlanego seminaryjnego nadetatowego za rok 1908	1908	53	E I 40	sprawy materialne	
279.	Rachunki z funduszu szportli administracyjnych za rok 1908	1908	54	E I 41	sprawy materialne	
280.	Abrechnung II, Braciszewo	1909	91	E IV 9	sprawy materialne	
281.	Abrechnung III, Braciszewo	1910	92	E IV 10	sprawy materialne	
282.	Kostenzusammenstellung uber den Anbau [...] [Rachunki]	1910-1911	191		sprawy materialne	
283.	Etaty	1911	179		sprawy materialne	
284.	Beläge zur Beantwortung der Prüfungsverhandlung der Königl. Ober Rechnungskammer vom 25 Februar 1913 [...] über Rechnung von der Verwaltung des Erzbischöfliche praktische Priester Seminar zu Gnesen für das Etatsjahre 1911-1913	1911-1913	55	E I 42	sprawy materialne	
285.	[Rachunki seminarium w Gnieźnie]	1914	126		sprawy materialne	
286.	[Etat]	1914-1919	325		sprawy materialne	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
287.	Beläge zu des Jahres „Rechnung von der Verwaltung des praktisch Priester Seminar zu Gnesen für das Etatsjahre 1915”	1915	56	E I 43	sprawy materialne	
288.	Rachunki kasy seminaryjnej	1915-1916	119		sprawy materialne	
289.	Wykaz opłat za utrzymanie	1918-1927	192		sprawy materialne	
290.	Dowody rozchodowe do rachunków kasy seminarium za rok 1922	1922	58	E I 45	sprawy materialne	
291.	Rachunek roczny kasy seminarium za rok 1922 sporządzony w Gnieźnie dnia 30 XI 1925	1925	57	E I 44	sprawy materialne	
292.	Rachunek roczny kasy seminarium za rok 1923. Sporządzone w Gnieźnie dnia 30 XI 1925	1925	59	E I 46	sprawy materialne	
293.	Rachunek roczny kasy seminarium za rok 1925. Sporządzone w Gnieźnie dnia 4 XI 1926	1926	60	E I 47	sprawy materialne	
294.	Dowody do rachunków za przebudowę seminarium	1927-1928	61	E I 48	sprawy materialne	
295.	Księga przychodów i rozchodów za lata 1927-1933	1927-1933	62	E I 49	sprawy materialne	
296.	Dowody do rachunku. [Dotyczy] urzędzenia wewnętrznego seminarium	1928	63	E I 50	sprawy materialne	
297.	Rachunki za rok akademicki 1928/29	1928-1929	64	E I 52	sprawy materialne	
298.	Msze św. funduszowe	1928-1939	200		sprawy materialne	
299.	Rachunki – kwity 1929/30	1929-1930	65	E I 53	sprawy materialne	
300.	Dowody wydatków na utrzymanie seminarium za VIII-XIII 1930	1930	66	E I 54	sprawy materialne	
301.	Zobowiązania dłużników	1930-1937	318		sprawy materialne	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
302.	Dowody wydatków na utrzymanie seminarium za rok 1931	1931	67	E I 55	sprawy materialne	
303.	Legat stypendialny im. ks. bpa Antoniego Laubitza	1931-1939	205		sprawy materialne	
304.	Dowody wydatków na utrzymanie seminarium za rok 1932	1932	68	E I 56	sprawy materialne	
305.	Dowody wydatków na utrzymanie seminarium za I-VIII 1933	1933	69	E I 57	sprawy materialne	
306.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie – sprawy finansowe	1933-1937	242		sprawy materialne	
307.	Księga przychodów i rozchodów za lata 1933-1938	1933-1938	70	E I 58	sprawy materialne	
308.	Dowody wydatków na utrzymanie arcybiskupiego seminarium duchownego za lipiec 1934	1934	307		sprawy materialne	
309.	Odroczenie opłat za utrzymanie	1934	80	E I 68	sprawy materialne	
310.	Dowody wydatków na utrzymanie seminarium za rok 1934/35	1934-1935	71	E I 59	sprawy materialne	
311.	Sprawozdania kasowe seminarium [...] za rok 1934/35	1934-1935	72	E I 60	sprawy materialne	
312.	Akta dotyczące spłacenia procentu przez Andrzeja Maćkowiaka z Gniezna	1934-1937	73	E I 61	sprawy materialne	
313.	[Akta dotyczące rachunków za sukno]	1934-1939	351		sprawy materialne	
314.	[Rachunki seminarium duchownego]	1934-1939	129		sprawy materialne	
315.	Dowody wydatków na utrzymanie seminarium za rok 1935/36	1935-1936	74	E I 62	sprawy materialne	
316.	Sprawozdania kasowe seminarium duchownego	1935-1936	320		sprawy materialne	
317.	Dowody wydatków na utrzymanie seminarium za rok akademicki 1936-37	1936-1937	75	E I 63	sprawy materialne	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
318.	Sprawozdanie kasowe seminarium [...] za czas od 1 X 1936 do 30 IX 1937	1936-1937	76	E I 64	sprawy materialne	
319.	[Rachunki] za węgiel i koks	1936-1938	319		sprawy materialne	
320.	Rachunki	1936-1939	202		sprawy materialne	
321.	[Rachunki] za światło i wodę	1937-1938	316		sprawy materialne	
322.	Dowody wydatków na utrzymanie seminarium za rok akademicki 1937/38	1937-1938	77	E I 65	sprawy materialne	
323.	Sprawozdanie kasowe seminarium [...] za czas od 1 VIII 1937 do 30 IX 1938	1937-1938	78	E I 66	sprawy materialne	
324.	Rachunki seminarium duchownego w Gnieźnie	1938	151		sprawy materialne	
325.	Rachunki seminarium duchownego w Gnieźnie [styczeń-sierpień]	1939-1940	152		sprawy materialne	
326.	[Rachunki za remonty]	1947-1948	281		sprawy materialne, sprawy budowlane	
327.	[Wydatki seminarium]	[b.d.]	23	E I 7	sprawy materialne	
328.	Auto 2CV [Darowizna na rzecz seminarium]	1956-1962	370		sprawy materialne	
329.	Korespondencja rektora seminarium [ks. Faltynowskiego]	1807-1825	98	F 1	korespondencja	
330.	Korespondencja prokuratora seminarium [ks. Dorszewskiego]	1836-1855	99	F 2	korespondencja	
331.	Akta dotyczące się rachunków [korespondencja]	1838-1850	100	F 2a	korespondencja, sprawy materialne	
332.	Akta dotyczące korespondencji z władzą duchowną	1838-1900	264		korespondencja	
333.	Korespondencja prokuratorów seminarium	1851-1898	101	F 3	korespondencja	
334.	Korespondencja prokuratorów seminarium	1861-1900	102	F 4	korespondencja	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
335.	Akta seminarium dotyczące się przechodzenia przez podwórze seminarium	1873-1889	103	F 5	korespondencja	
336.	Żurnal korespondencji	1886-1890	240		korespondencja	
337.	Akta seminarium dotyczące się korespondencji z władzą duchowną	1900-1910	104	F 6	korespondencja	
338.	Akta seminarium duchownego w Gnieźnie – Magistrat [Korespondencja]	1905-1912	158		korespondencja	
339.	Korespondencja rektora seminarium	1925-1926, 1931	106	F 8	korespondencja	
340.	Książka korespondencyjna seminarium duchownego w Gnieźnie	1927-1947	147		korespondencja	
341.	Korespondencja	1929-1932	105	F 7	korespondencja	
342.	Korespondencja wpływająca Kółka Misyjnego alumnów seminarium w Gnieźnie	1929-1935	130		korespondencja	
343.	Korespondencja z seminarium duchownym w Gnieźnie	1929-1939	163		korespondencja	
344.	Korespondencja przychodząca Gnieźnieńskiego Koła Polskiego Towarzystwa Teologicznego	1934-1935	109	H	korespondencja	
345.	Korespondencja dotycząca spraw materialnych	1935-1939	107	F 9	korespondencja	
346.	Korespondencja z kurią metropolitalną	1948-1975	167		korespondencja	
347.	[Kontakty seminarium z władzami świeckimi. Urząd do Spraw Wyznań]	1950-1967	311		korespondencja	
348.	Urząd Kontroli Prasy i Widowisk [korespondencja]	1952-1981	303		korespondencja	
349.	Księga korespondencji	1953-1955	228		korespondencja	
350.	[Korespondencja rektora. Zarządzenia i komunikaty władzy duchowej]	1955-1969	146		korespondencja	
351.	[Księga korespondencji]	1956-1957	256		korespondencja	
352.	[Księga korespondencji]	1959-1962	312		korespondencja	
353.	[Księga korespondencji]	1962-1963	313		korespondencja	
354.	Księga korespondencji	1963	336		korespondencja	

Lp.	Tytuł jednostki archiwalnej	Lata skrajne	Sygn.	Dawna sygn.	Słowa kluczowe	Uwagi
355.	Seminarium duchowne w Gnieźnie – inne seminaria [Korespondencja]	1963-1981	173		korespondencja	
356.	Dziennik korespondencyjny	1964-1972	276		korespondencja	
357.	Akta korespondencji	1970-1975	138		korespondencja	
358.	[Korespondencja]	1976-1981	371		korespondencja	RODO
359.	Dziennik korespondencyjny	1984-1987	294		korespondencja	
360.	Dziennik korespondencyjny	1987-1989	292		korespondencja	
361.	Dziennik korespondencyjny	1989-1992	293		korespondencja	
362.	Akta miscellanea seminarium	1795-1895	335		miscellanea	
363.	[Akta seminarium. Różne]	1836-1913	348		miscellanea	
364.	[Akta różne]	1910-1923	259		miscellanea	
365.	Akta ogólne	1927-1939	333		miscellanea	
366.	Uroczystości [obchodzone w seminarium. Programy, zaproszenia]	1932-1938	324		miscellanea	
367.	Obrona przeciwlotnicza	1935-1939	273		miscellanea	
368.	Jednodniówka	1929	114		miscellanea	
369.	Jednodniówka	1947-1948	136		miscellanea	
370.	Jednodniówka	1951-1952	377		miscellanea	
371.	Jednodniówka	1952/53	118		miscellanea	
372.	Konferencje księży dziekanów [odbywające się w seminarium duchownym w Gnieźnie]	1952-1980	165		miscellanea	
373.	Towarzystwo Przyjaciół KUL-u	1957-1965	142		miscellanea	
374.	Drukarnia	1958-1966	247		miscellanea	
375.	[Maszynopis projektu uchwał synodalnych. Praca nad synodem]	1978-1981	231		miscellanea	
376.	Dyplom uczestnictwa w V Ogólnopolskim Studenckim Festiwalu Piosenki Religijnej [...] dla zespołu WSD w Gnieźnie „Adonai”	1994	295		miscellanea	

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie (AAG)

Akta Kapitulne, sygn. B23, Acta Capituli Gnesnensis 1604-1625.

Akta Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie

Dział I, sygn. 1823, Archiwum Archidiecezjalne [1956-1968].

Dyplomy Gnieźnieńskie

sygn. 860, Dekret erygujący seminarium duchowne w Gnieźnie.

sygn. 861, Pismo kancelarii królewskiej zatwierdzające dekret erygujący seminarium duchowne w Gnieźnie.

Archiwum Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego (APWSD)

Skoroszyt nr 10, Statuty i regulaminy.

Źródła drukowane

Rocznik archidiecezji gnieźnieńskiej 2021/22, Gniezno 2021.

Statut Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie, „Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, 43(1988) nr 7-8-9, s. 183-185.

Dekret o formacji kapłańskiej „Optatam totius”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2012, s. 288-301.

Opracowania

Aleksandrowicz Marian, *Początki Seminarium Duchownego w Gnieźnie (1602-1718)*, w: *Księga Jubileuszowa Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie 1602-2002*, red. P. Podeszwa, W. Polak, Gniezno 2002, s. 17-23.

Aleksandrowicz Marian, *Seminarium Duchowne w Gnieźnie w latach 1602-1718*, w: *Studia historyczne*, red. M. Żywczyński, Z. Zieliński, t. 1, Lublin 1968, s. 267-314.

Aleksandrowicz Marian, Rył Jadwiga, Zientarski Władysław, *Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie*, w: *Dzieje Poznania i województwa poznańskiego (w granicach z 1974 roku)*. Informator o materiałach archiwalnych, red. C. Skopowski, Warszawa 1982, s. 85-235.

Aleksandrowicz Marian, Sołomieniuk Michał, *Wstęp historyczny*, w: *Rocznik archidiecezji gnieźnieńskiej 2017/18*, Gniezno 2017, s. 25-68.

Gądecki Stanisław, *Prymasowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie*, Gniezno 1990.

Hanelt Tadeusz, *Budowa nowego Seminarium*, w: *Księga Jubileuszowa Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie 1602-2002*, red. P. Podeszwa, W. Polak, Gniezno 2002, s. 101-102.

Korytkowski Jan, *Arcybiskupi gnieźnieńscy. Prymasowie i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821 czyli do połączenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z biskupstwem poznańskim*, t. 3, Poznań 1889.

Korytkowski Jan, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. Podług źródeł archiwalnych*, t. 3, Poznań 1883.

- Krucki Łukasz, *Aleksandrowicz Marian*, w: *Słownik biograficzny polskich archiwistów kościelnych*, t. 1, red. J. Marecki, Kraków 2017, s. 13-19.
- Krucki Łukasz, *Aleksandrowicz Marian*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 2004-2013*, t. 10, red. T. Błaszczuk, W. Gliński, J. Mandziuk, Warszawa 2019, s. 22-24.
- Krucki Łukasz, *Prymasowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie (1953-1992)*, Gniezno 2015.
- Krucki Łukasz, *Zmiany terytorialno-organizacyjne archidiecezji gnieźnieńskiej w następstwie „Aneksu” do bulli cyrkumskrypcyjnej „Totus Tuus Poloniae populus” z 2004 roku*, „*Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski*”, 9 (2014) s. 253-269.
- Nowacki Józef, *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, t. 2, Poznań 1964.
- Pest Czesław, *Losy Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Gnieźnie w czasie niewoli narodowej i w niepodległej ojczyźnie (do 1953 roku)*, w: *Księga Jubileuszowa Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie 1602-2002*, red. P. Poieszwa, W. Polak, Gniezno 2002, s. 43-76.
- Pest Czesław, *Rektorzy seminarium duchownego w Gnieźnie 1602-2005*, Gniezno 2005.
- Seminarium duchowne w Gnieźnie*, w: *Encyklopedia Gniezna i Ziemi Gnieźnieńskiej*, red. A.W. Mikołajczak, Gniezno 2011, s. 539-541.
- Śmigiel Kazimierz, *Z dziejów wielkopolskich seminariów duchownych w latach 1939-1945*, „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*”, 20 (1973) z. 4, s. 77-81.
- Zieliński Zygmunt, *Kulturkampf w archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej w latach 1873-1887*, Poznań 2011.
- Zieliński Zygmunt, *Wykonanie ustawy sejmu pruskiego z 11 V 1873 roku o kształceniu księży i zatrudnianiu duchowieństwa na terenie archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej*, w: *Studia historyczne*, t. 2, red. M. Żywczyński, Z. Zieliński, Lublin 1968, s. 7-170.

INWENTARZ ZESPOŁU „WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE W GNIEŹNIE” Z ZASOBU ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNEGO W GNIEŹNIE

Streszczenie

Założone w 1960 roku przez prymasa Stefana Wyszyńskiego, Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie zostało zobowiązane do gromadzenia, przechowywania, opracowywania oraz udostępniania archiwaliów związanych z dziejami archidiecezji i metropolii gnieźnieńskiej. W jego zasobie ważne miejsce zajmuje zespół „Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie”, który odzwierciedla dzieje jednego z najstarszych seminariów funkcjonujących na ziemiach polskich.

Seminarium duchowne w Gnieźnie zostało założone przez abp. Stanisława Karnkowskiego w 1602 roku. Erekcja ta przypadła jednak na niesprzyjające czasy, stąd też okazała się nietrwała. W 1718 roku abp Stanisław Szembek dokonał ponownego ustanowienia seminarium i powierzył jego zarząd misjonarzom św. Wincentego à Paulo. W tej formie przetrwało ono do 1835 roku. Po kasacie zgromadzenia w zaborze pruskim abp Marcin Dunin postanowił przekształcić seminarium gnieźnieńskie w zakład kształcący kleryków w zakresie praktycznym. Rozwiązanie to przetrwało do 1927 roku, mimo iż w latach 1875-1886 seminarium było zamknięte na skutek kulturkampfu. W 1927 roku kard. August Hlond dokonał reorganizacji studiów seminaryjnych. W Gnieźnie ustanowił pełne studium filozoficzne dla kleryków z archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej. W trakcie II wojny światowej w gmachu uczelni Niemcy urządzili szkołę policyjną. Zajęcia seminaryjne wznowiono w kwietniu 1945 roku. W 1953 roku kard. S. Wyszyński doprowadził do scalenia w Gnieźnie studiów filozoficznych i teologicznych. Od 1998 roku gnieźnieńskie seminarium stanowi część Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przy zachowaniu własnej osobowości prawnej i odrębności organizacyjnej.

Bogata tradycja gnieźnieńskiego seminarium sprawiła, że z jego działalności zachował się okazały zasób archiwalny. Obejmuje on 376 jednostek, które odnoszą się do dokumentacji powstałej po 1718 roku. Nie zachowały się wcześniejsze dokumenty wytwarzane przez kancelarię seminaryjną, co uświadamia drukowany inwentarz dołączony do niniejszego opracowania. Uwzględnia on archiwalia, z których można wyodrębnić następujące tematyczne grupy aktowe: wychowankowie; regulaminy i programy nauczania; biblioteka; dochody i rozchody; kontrakty i rachunki; majątek Braciszewo; inwentarze; korespondencja; konwikt arcybiskupi; seminarium zagraniczne; rekolekcje kapłańskie; akta budowlane.

Słowa kluczowe: Gniezno; seminarium duchowne; archidiecezja gnieźnieńska; klerycy; szkolnictwo katolickie